СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 117. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 21 травня 1935. — VOL. XLIII. No. 117. Jersey City, N. J., Tuesday, May 21, 1935. THREE CENTS

ОЧАЙДУШНІ ЗАХОДИ ВРАТУВАТИ БОНУС ПЕТМЕНА

ВАШИНҐТОН. — Відколи стало відомим, що президент Рузвелт задумує зявитися в конґресі, щоб виголосити там особисто своє вето проти закона Петмена про бонус для ветеранів великої війни, ветеранські орґанізації, що стоять за цей закон, кинулися до завзятої акції, щоб ратувати ухвалу.

Вони припускають, що апель президента перед конґресом може остаточно вбити вигляди переголосування вета в конґресі, й тому вони змінили в дечому свою тактику. Хоч з одного боку вони ще далі по давньому закликують прихильників бонусового закона Петмена слати до конґресменів і сенаторів телеґрами з домаганням попирати бонус, з другого боку вже роблять спроби дійти до президента та відповідним апелем заставити його відступити від свого наміру.

На допомогу прихильникам бонусового закона йдуть тепер зовсім виразно всі прихильники інфляції. Вони припускають, що президент у своїй промові вжиє як головного арґументу власне небезпеки інфляції й тому вони виступають проти президента, що президент повинен знайти собі інший арґумент, а не їх програму інфляції.

Як дають догадуватися з Білого Дому, президент виголосить промову проти бонуса в середу.

ЗАГИБАЮТЬ ЛЕТУНИ.

ФЛИНТ (Мишиґен). — Підчас посвячення нового летничого поля пописувалися летуни своїми штучними летами. Між іншими літав тримоторовим літаком пільот Теодор Новелз. Підчас попису його літак упав на землю та вбив летуна і його двох пасажирів: паню Марію Рушлов та її 7-літнього сина. Чоловіка вбитої та 3-літню дочку забрано до шпиталю в безнадійнім стані.

В Дітройті підчас жалібного богослуження в честь польського диктатора Пілсудського пописувався летом на літаку „Маршалок Пілсудський" відомий польський летун Станіслав Гавзнер. Підчас лету праве крило літака відлетіло й упало на костел Найсолодшого Серця Марії, в котрім тоді відбувалося жалібне богослуження. Літак упав на одно подвіря і зараз загорівся. Тіло летуна згоріло в огні. Пожар літака запалив три сусідні доми.

Гавзнер збирався летіти в червні з Дітройту до Польщі.

З ПРОЦЕСУ ПОДВІЙНОГО ВБИВНИКА.

НЮ ЙОРК. — На процесі проти Джозефа Штайнмеца, молодого жидівського вихреста, обвинуваченого за вбивство своєї жінки, котрий потім буде ще відповідати за вбивство римо-католицького священика, о. Ліонарда, зізнавали прокураторські свідки, що обвинувачений був такий заздрісний, що не дозволяв своїй 17-літній жінці танцювати з 70-літнім старцем. Говорили теж свідки, що обвинувачений все боявся, що він збожеволіє та що в день подвійного вбивства він був пяний.

Поліційний інспектор зізнавав, що коли він зайшов у кімнату в готелі Лицарів Колюмба, де мало місце вбивство, він застав тіла священика й жінки Штайнмеца на долівці. Обоє були тільки частинно одіті. Голова священика лежала на грудях жінки. Під священиком знайдено порожну фляшку від вина. Спідниця жінки була закинена за радіятором.

Прокуратор хотів доказати, що обвинувачений самий роздяг жінку, але свідок казав, що тіла не були порушені, бо видно лежали так, як упали.

АРЕШТОВАНИЙ ЯК ГРАБІЖНИК У ПЕРЕДОДЕНЬ ШЛЮБУ.

НЮ ЙОРК. — Велика лава присяжних суддів місцевого стейтового суду постановила поставити на суд за грабіж 29-літнього Виктора Венделина. Сталося те саме в передодень його шлюбу.

Директор одного фільмового театру в Бруклині зізнав, що коли він зі своєю жінкою йшов вечором з театру домів, три бандити напали на них та під загрозою вбивства заставили їх вернутися до театру, отворити касу й віддати всі гроші. Бандити втекли потім з 2,247 долярів готівки. Поліція каже, що Венделина шукає також поліція в іншім місті за грабіж 12,000 долярів з банку.

ХТО Є ВБИВНИКАМИ: ІМІҐРАНТИ, ЧИ УРОЖЕНЦІ?

НЮ ЙОРК. — Одна асекураційна компанія подає цікаву статистику про походження вбивників в Америці. Показується, що балачка Американців, що, мовляв, злочинцями є переважно чужинці, себто іміґранти, не відповідає фактам. Підприємство каже, що пересічний, себто звичайний, американський убивник родився в Америці, є робітником і має малощо більше ніж публичну школу.

В КАНАДІ РОЗДАНО ДЕСЯТЬ ТИСЯЧ ЮВИЛЕЙНИХ ВІДЗНАК.

В понеділок, 6. травня, підчас ювилейних торжеств у Канаді роздано 10,000 срібних медаль для звеличання 25-ліття від вступлення на престол короля і королевої. Відзначення дісталися ріжним особам у Канаді, мужчинам і жінкам, почниаючи від премієра домінії і лідера опозиції аж до вартівників на морських маяках. До катеґорій відзначених, які означив сам король, належать архиепископи й епископи католицькі й англійські, протестантські модератори, домініяльні й провінціональні міністри і їх жінки, президенти університетів, судді, військові команданти, посли, сенатори, директори шпиталів, головні шпитальні доглядачки, заступники міністрів, поліційні команданти, посадники міст, що майть населення поверх 5,000, провідники пластового руху, особи, що відзначилися на полі науки, мистецтва, добродійности, індустрії, ґубернатори провінцій, теперішні й бувші, а також їх жінки і вдови, і ще кілька інших катеґорій. Між відзначеними є навіть Індіяни й Ескімоси.

ЗАХОЛИВ ПОТЯГ ЗАБАВКОВИМ РЕВОЛЬВЕРОМ.

В Дромгеллер на шляху між Вінніпеґом і Калґарами, якийсь Виллям Вінзе, по фаху волоцюга, стероризував деревляним револьвером машиніста і паляча, загнав їх на паровіз, усів з ними і казав себе відвезти потягом у сторону Калґар. Переїхавши 20 миль, бандит вискочив з поїзду серед їзди і щез.

ПОРТОВІ РОБІТНИКИ ВИГРАЛИ СТРАЙК.

В Монтреалі вийшли на страйк 2,000 причалових робітників, домагаючись підвишки платень. По читирох днях робітники виграли на цілій лінії, почим корабельний рух відновлено. Большевицькі аґітатори хотіли страйкуючим накинути свій провід, але робітники їх прогнали.

Робітничі юнії знають з практики, що большевики не ведуть робітників у страйку на те, щоб його виграли, а щоб зчинити анархію і з неї користати для своїх таємних цілей. То і є причиною, що в часі страйку робітники все викидають комуністів зі своїх рядів.

БАНДИТИЗМ У ГАЛИЧИНІ.

На Івана Кобриня і Федора Бутинця, що верталось у ночі з товаром для кооперативи в Любелі, пов. Жовква, напали три чоловіки, узброєні втятими військовими крісами. Один напасник ударив кольбою Кобриня і коли оба нападені втекли, бандити забрали увесь товар. — Другої ночі ті самі мабуть бандити напали на дім Демка Кулявця в Лісовій біля Добрачина. Господар ударив сокирою одного напасника, що стрілив у стелю. У відповідь на те один з бандитів, що стояв на варті, пробив баґнетом сина господаря у груди, після чого всі втекли. — Тої самої ночі біля Стоянова, пов. Радехів, трох торговців кіньми, що верталися з ярмарку з Гороховa, заатакували бандити стрілами. Сполошені криком нападених, напасники втекли, не забравши нічого.

МЕНОНІТИ ХОТЯТЬ ВЕРНУТИСЬ ДО КАНАДИ.

Перед кількома роками з околиць містечка Ґаґ, Саск., виїхала до Мексика певна скількість менонітських родин. Також з Манітоби поїхали тоді до Мексика деякі меноніти.

Тепер надійшли вісти, з яких виникає, що меноніти назад вертаються до Саскачевану і Манітоби, бо мексиканський соціялістичний уряд заборонює менонітам учити дітей науки рілеґії і німецької мови.

МУДРІ ЗАКОНИ.

У французьких законах з 1481 р. сказано таке: Кожному чоловікови, кожній жінці, що продає молоко, розпущене водою, мають всунути в горло лійку й наляти стільки того молока, скільки їй не пошкодить. Хто продає масло, що в нього дає моркву або що інше, щоби більше важило та краще виглядало, то тому ліпять те масло на голову й привязують до стовпа на середині міста. Стоятиме він доти, доки сонце не стопить те масло. Колиж на дворі зимно, то коло виновника кладуть вогонь. Колиж хтось продає гнилі яйця, то його також привязують до стовпа на площі, а яйця дають дітям , щоб кидали на виновника. А в німецькому місті Франкфурт був такий закон: Коли пекар пече хліб та додає до хліба піску, щоби більше важив, то його замикають до вязниці й він сидить доти, доки не зїсть усього хліба.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬ ВИСТАВУ ПЕРЕДПОТОПОВИХ ПОТВОР.

Незадовго у музею в Оттаві будуть виставлені зложені разом кости двох передпотопових потвор, які недавно відкопано недалеко Морден, Ман. Обраховують, що ті потвори жили у Манітобі перед 60,000-000 роками. Одна звірюка була довга яких 40 стіп, однак при розкопах знайшли кости довжини 33 стопи. Дальшої части хвоста, яких 7 стіп, не викопали. Друга звірюка, яку також виставлять у музею, є довга 15 стіп. І у неї бракує частини хвоста.

ПОЧУБИЛИСЬ.

Як дві одного люблять, то часом чубляться. Таке було й між служницями Анною Бойчук і Марією Казма в Чернівцях. Обидві залюбилися в однім і тімсамім парубку. Зпочатку посварились, а опісля й побились. Анна Бойчук ударила свою суперницю залізною штабою по голові так, що її відвезено до шпиталю.

БУРЕВІЙ У ТЕРЕБОВЕЛЬЩИНІ.

Недавно тому навістив Теребовельщину страшний буревій. У самій Теребовлі вихор зірвав десятки дахів, разом з кроквами. По селах понищив буревій будинки, позривав дахи і порозвалював стіни. В Кровінці бурун крім селянських будинків зірвав частину даху на церкві. В Застінöчу вихор зірвав майже ввесь церковний дах з банею та скинув його на землю. По селах з декотрих будинків остались лише румовища. Ушкоджені також читальні, млини та шкільні будинки. Буревій кидав людьми, перекидав вози та розкидав плоти й огорожі. Такої бурі не памятають навіть найстарші люди.

БЛИСКУЧИЙ ПОПИС ЕДМОНТОНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ У ЮВИЛЕЮ.

Англійська преса не помилилась, пишучи кілька днів перед королівським ювилеєм, що український спів і танці будуть надзвичайною окрасою ювилейної програми. Бо дійсно виступ українського хору, зложеного зі 100 співаків і співачок, під дириґентурою п. П. І. Лазаровича а також українські народні танці, виконані під проводом п. П. Ткачука, як і похід української ґрупи в понеділок вечором під проводом орхестри Українського Народнього Дому, були виконані по мистецьки й не диво, що українську програму привитала десять-тисячна публика гучними оплесками.

Місцева англійська преса написала з признанням про виступ Українців.

МОРОЗИ ЗНИЩИЛИ ВИНОГРАДНИКИ.

Славну у виноград округу Бордо у Франції навістили минулого місяця сильні морози, яких не памятають тамошні мешканці від 40 років. Жертвою морозу впали розлогі виноградники. Шкода виносить пересічно звиш 70 відсотків.

АМНЕСТІЯ.

Тисячу мужчин і жінок звільнено 6. травня з канадійських вязниць наслідком амнестії, яку проголошено зприводу королівського ювилею. Це означає 10 процентів вязничного населення.

КИШЕНЬКОВІ ЗЛОДІЇ В ЧЕРНІВЦЯХ.

Небезпечних кишенькових злодіїв арештувала поліція в Чернівцях. Є ними Мошко Беркович і Лейба Зейліґ. Вони призналися до цілої низки злодійств. Останніми часами язва кишенькових злодійств прибрала застрашаючі розміри. Деякі злодії поклали око на необережних селян. Недавно витягнув якийсь злодійчук мошонку й акти одному селянинови, як всідав до трамваю.

ВЖЕ ЧИГАЮТЬ НА ГРОШІ.

Вірителі сподіваються доброго врожаю в Саскачевані й уже тепер заповідають, що будуть дуже енерґійно стягати свої залеглости. Канадійське хліборобське стоваришення остерігає, що коли ті пани направду схочуть енерґійно стягати довги, то можна сподіватися фармерської революти в тій провінції.

УБИВСТВО З ПІМСТИ.

В Угринові Старім, пов. Калуш, застрілено недавно солтиса цієї громади, Ількова. При помочі поліційного пса викрито, що винуватцем є місцевий громадянин Перегиняк, який признався до вини і перед слідчою комісією оповів цілу подію. На день передтим відбув кару арешту, з якого звільнився під вечір, мовлячи, що він хорий. Пішов до дому, взяв військовий кріс і пізним вечором пішов під хату Ількова, де причаївся під вікном, приглядаючись, що діється в середині. Коли солтис станув нарешті перед самим вікном, він стрілив, кладучи його трупом. Опісля втік і кріс сховав. Причиною вбивства була охота пімститися за кривду, якої зазнав від Ількова. Перегиняка відставлено до Станиславова.

ПОМЕР ПРОФЕСОР СТАНИСЛАВ ДНІСТРЯНСЬКИЙ

УЖГОРОД (Закарпаття). — Дня 5 травня о. р. помер проф. д-р Станислав Дністрянський, довголітній професор львівського університету, посол до віденського парляменту, ректор українського університету в Празі й визначний український учений та заслужений громадський діяч, любимець і опікун молоді.

Покійний родився 13-го листопада 1870 року в Тернополі, де покінчив ґімназію. Промовався на доктора прав у віденськім університеті, а потім продовжував студії в Берліні й Ляйпціґу. Вернувшись до Галичини став доцентом львівського університету, а в 1901 році надзвичайним професором цивільного права. Як професор, розвинув Дністрянський широку наукову працю і виховав цілу ґенерацію вчених львівських правників. Ставши дійсним членом Наукового Товариства ім. Шевченка, обняв редакцію „Часопису правничого й економічного" і „Правничої Бібліотеки". Як посол до віденського парляменту, працював головно над справою заснування українського університету у Львові, як теж над збереженням прав української мови в урядах. По розвалі Австрії брав діяльну участь у заснуванні вільного українського університету в Празі. Як приятель молоді, заснував Українське Товариство Прихильників Освіти у Відні, яке поставило собі за ціль нести матеріяльну і моральну допомогу студіюючій молоді. Це товариство помогло за кілька літ сотням української молоді покінчити студії. Проф. Дністрянський записав своє імя високо і на науковім полі. Він увів нові методи в систематику цивільного права. Він видав переклад цивільних законів українською мовою, як теж видав багато праць з державного права, з історії фільософії, з політики, статистики і т. д.

Як людина, Покійний був мягкою, дуже симпатичною особою, громадянином наскрізь культурним і товариським. Був завжди скромний, як пристало на вченого, і не шукав почестей у суспільному житті. У поведінці з людьми зєднував собі симпатії природністю і щирістю та простотою. Допомагав багатьом своїм ученикам, що були в скруті. Перед чужинцями підносив повагу до нашої культури. До кінця життя працював для своїх і серед своїх, не шукаючи легкого хліба між чужинцями. Жив в Ужгороді, де його дружина веде музичну школу. Там і постигла його смерть від розриву серця.

УСПІХИ УКРАЇНСЬКОГО ПЯНІСТА.

ВІДЕНЬ. — В „Нає Вінер Журналь" читаємо в рецензії про концерт учнів „Майстеркляссе" проф. Вайнґартена таке:

„Найліпшим з найліпших є і залишиться молодий Українець Тарас Микиша, відзначений уже при ріжних міжнародніх конкурсах великими нагородами. Він виконав по майстерськи твір свого земляка Чайковського „Мазепа" у перерібці Ліста. Це твір небезпечний навіть для передового пяніста, тому, що сама зручність не вистарчає для карколомних скоків цього твору; треба ще мати у такому виступі й щастя! У своїй власній „Сонаті бреве", яка з фантазією мріє гармоніями Скрябіна, виявився Микиша визначним майстром удару".

ПРОГУЛЬКА НАШИХ КООПЕРАТОРІВ ДО ДАНІЇ.

ЛЬВІВ.—Дня 8-го травня ц. р. виїхала зі Львова до Данії прогулька українських кооператорів, щоб там оглянути сільсько-господарські й кооперативні уладження й установи.

ХОЧЕ ЩЕ ОДНОЇ БЕРЕЗИ КАРТУСЬКОЇ.

ВАРШАВА. — Ґазета „Щербец" подає, що дідич маєтку Вальчів, Станислав Окша-Стшелецький, повідомив воєвідську владу, що готов відступити частину свого ґрунту на оснування... другого концентраційного табору. Думав, що на тім заробить, бо нещасні інтерновані направлять йому дороги. Та уряд не приняв пропозиції.

ПОТРЯСЕНІ ТРАҐЕДІЄЮ З „МАКСИМОМ ҐОРКИМ".

МОСКВА. — Точних відомостей щодо розбиття советського літака-великана „Максим Ґоркий" ще не подано й уряд держить їх в тайні. Певно знають тільки те, що наслідком того, що другий малий літак зачепив крило „Максима Ґоркого", як обидва були в повітрю, прийшло до катастрофи. З катастрофи ніхто не вийшов живим. Згинули 52 особи. Катастрофа потрясла всім населенням.

ЗАГАЛЬНА ЖАЛОБА ПО ЛОРЕНСІ.

ЛОНДОН. — Не мають слів похвали для полковника „Лоренса з Арабії", що помер наслідком ран, одержаних підчас траґічної їзди на мотоциклю, коли скоїлася катастрофа, бо Лоренс хотів вратувати життя дитині. Про Лоренса пишуть, що на 50 міліонів Британців не знайдеться другої такої людини, яка положилаб стільки жертв для вітчини, що він, не бажаючи за те ні почестей, ні маєтків, хоч одно й друге могла мати. Навіть ті арабські племена, проти яких він воював, клонять голову перед його відвагою і його геройськими подвигами. Поховають Лоренса скромно, без промов і квітів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПО ПІЛСУДСЬКІМ — ЩО?

Багато американських журналів застановляються над тим, яке значіння буде мати смерть Пілсудського для Польщі та світа.

Природня річ, що передбачити ці наслідки можнаб тоді, якби знати всі чинники, що можуть вплинути на хід подій. Як звичайно в публичних справах, не можна передбачувати всього, а тільки дещо.

Американських публіцистів цікавить передовсім те, який вплив буде мати смерть польського диктатора на хід заграничної політики Польщі. Смерть ця припала саме в хвилі, коли в Европі назріває конфлікт між Німеччиною й Росією, коли Польщу тягнуть одні до союза з Москвою, а другі до союза з Німеччиною. Пілсудський, що родився під російським правлінням, що від молодости боровся передовсім проти Росії, був русофобом усе своє життя. З тої причини він схилявся до союза з Німеччиною. Коли в Німеччині засів як необмежений правитель Гітлєр, котрий, як каже один американський журнал, промовляв Пілсудському темпераментом, повстали вигляди німецько-польського зближення.

Повстає тепер питання, чи Польща буде далі вести політику Пілсудського. Кажуть, що полковник Бек теж подивляє Німців. Якби він захопив місце Пілсудського, то політика пішлаб далі по німецькій, чи антиросійській лінії Пілсудського. Якби до впливу в Польщі прийшов хтось з інших „пулковників" Пілсудського, то теж не можна сподіватися зміни курсу.

Одначе, як каже „Нейшен", смерть Пілсудського дає золоту нагоду польським національним демократам захопити владу. Ця партія, а головно її проводир, Дмовський, усе накладали з Москалями та завзято зверталися проти Німеччини. Якби їм удалося захопити владу, то вони поклалиб кінець куманню Польщі з Німеччиною. Це їм прийшло би легко, бо Гітлер не зрікся коридора, а тільки неначе відложив вирішення цього питання до кращого моменту. Польща все потерпає на думку, що Німеччина колись скаже, що прийшов догідний час вирішити це питання.

В цей спосіб політична констеляція зприводу смерти польського диктатора ще раз підчеркує це небезпечне положення Польщі, котрого самі Поляки здають вже свідомі, положення між Німеччиною й Росією, котре на випадок війни може легко скінчитися ще одним, остаточним, розбором Польщі. Поляки добре свідомі цеї небезпеки тому всіми силами пробують удержати мир і тому на ріжні способи лявірують хитро між конкуруючими великими сусідами.

О. С.

ПІД ЗНАКОМ КРІЗИ

Я хочу сказати: кризи режіму, який устались в Польщі в травні 1926 року, отже майже десять літ тому.

Правда, конституцію ухвалено, ординацію виборчу теж (про яку мабуть уже з депеш знаєте). Ця ординація сповидно змітає з поверхні політичного життя партії, бо вони не матимуть уже права пропонувати людности своїх кандидатів до сойму; але, не зважаючи на те все, режім переходить глибоку кризу.

Є це насамперед кріза доросту, кріза нового покоління, яке має прийти по старшім. Недавно часописи донесли про розвязання так званого „Легіону Млодих". Була це формація серед молоді, протегована правлячою верствою (санацією), щоби підготовити собі заступників, як у СССР підготовляють собі большевики заступників у „Комсомолі". І ось, по кількох літах тяжкої праці, „Легіон Млодих" розвязують: бо не вдалося напоїти його ідеями санації, бо вийшла з нього складанина людей, не спаяна ніякою спільною ідеєю, ніякою думкою.

Один з санаційних органів преси писав кілька днів тому про справу доросту: Приклад „Легіону Млодих" доказує, що правлячий табор не має сторонників серед молоді. Цей табор будує державу, а невідомо, хто його працю буде продовжувати. Створено конституцію, а невідомо, хто в будучности буде вкладати живий зміст у її рами. Серед санаційної ніби молоді ширитьтся комунізм, а решта захоплюється „Обозом Народово-радикальним" (ендецьким). Коли ми уявимо собі, що напр. завтра зявиться декрет Сталіна, який одним почерком пера розвязує на цілім просторі держави організацію „Комсомол", советської комуністичної молоді, надії большевизму, за те, що в нім виявились контрреволюційні або фашистівські впливи, то зрозуміємо, чим є для санаційного режіму в Польщі розвязання Легіону Млодих. Це признання, що за десять майже літ пануючий режім не встиг і не зумів виховати собі доросту. Або тому, що його ідеї не були молоді привабливі, або тому, що тих ідей взагалі не мав.

Другою ознакою кризи є нова конституція, про яку я вже писав і яка доказує заник глибшої політичної концепції по стороні режіму, невміння інщими, не лише механічними засобами, розвязувати складні проблеми дня.

Третьою ознакою є чимраз більше освідомлювана нездібність пануючої нації наситити собою й своєю культурою всі „креси" і споїти їх з центром держави. Газети доносять, що в північно-східних провінціях Річи Посполитої призначено на ліцитацію 412,000 гектарів можновладської землі. Газети бють на сполох, бо очевидно та земля перейде в руки околичних білоруських і українських селян.

Цій небезпеці старалися зарадити кольонізацією мазурського селянства. Але й ця метода не дала бажаних вислідів. В кремянецькім повіті на Волині відбувся зїзд військових осадників. В чорних барвах представив він образ майбутнього мазурського осадництва. Устава з 1920 р. каже, що осадництво має боронити моральних і матеріяльних границь, а також стану посідання польського народу на „кресах". Як ця оборона представляється?

На думку учасників зїзду — слабо. Осадники женяться з „Русинками", виарендовують свої землі Жидам, кождий осадник обтяжений довгами, податків не витримує. Бідна держава не в силі прийти на поміч. А як до них ставиться автохтонна людність, про це сказав один учасник (за „Газетою Варшавскою"): „Хай нам лиш тільки нога повинеться, що не дай, Боже, а побачите, що з нами зроблять Українці!"

А дальше йде ліста бажань осадників до уряду: про зниження податків, про фінансову поміч, про дарове навчання і т. д. Все те свідчить, який мало-відпорний елемент є ті осадники, коли вони, в умовинах сто разів ліпших від автохтонної людности, ще нарікають і ще жадають собі помочі і грошей!..

З наведених, ніби неповязаних, вихоплених з газет фактів, видно в цілій розтяглости кризу, яку переходить режім: він не виказує політичної творчости в управі державою, не виказує здібности зеднати з центром „креси", не виказує ідеї, яка притягалаб до нього молодь і взагалі нове покоління. **Ні, направду, як би ми зле тут не стояли, не такий страшний противник, як це здається...**

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНА КОНФЕДЕРАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Дня 30. квітня закінчила свої роботи в Римі Рада Інтернаціональної Конфедерації Студентів, що складається з президії цеї конфедерації та представників центральних студентських організацій відповідних сконфедерованих країн. Україна була представлена в цьому році двома делегатами ЦЕСУСа. Робота полягала в підготові XVII конгресу конфедерації, що має відбутися при кінці липня та на початку серпня цього року в Празі. Роботи ради, як і взагалі всіх таких інтернаціональних зборів та конгресів, чергувалися з екскурсіями та приняттями. Серед екскурсій треба відмітити особливо екскурсію в Літорію та Сабавдію, нові міста, що виникли з волі фашистівського уряду на місці просушених Понтійських болот, та в Остію, що зберегла була під піском тепер розкопане старе римське місто з усіми його вулицями, площами, базарами та напів зруйнованими божницями й домами.

З принять треба відмітити особливо приняття у секретаря фашистівської партії, Старасе, та в голови фашистівського уряду Мусолінія. Як Старасе, так і Мусоліні в своїх промовах, звернених до студентської молоді мало не всіх країн, представлених у Раді Інтернаціональної Конфедерації, підкреслювали, що стара Европа безповоротно загинула і треба будувати нову. І тут величезна роля випадає саме на долю студентської молоді, що має скласти кадри провідників нової Европи. На думку Мусолінія, як він її виголосив у своїй промові до студентів у своїй палаті, студентська молодь має провадити велику дипльоматичну роботу, яку не в стані більше провадити представники старої Европи, розчавлені тягаром історичних спогадів та забобонів. Співробітництво між народами є тоді можливе, але тільки під тою умовою, що народи **пізнають себе взаємно і, пізнавши, один одного зрозуміють.** Це завдання взаємного пізнання і зрозуміння випадає на долю студентської молоді, зорганізованої в інтернаціональну організацію, що має на меті головно проблеми духа та практичної роботи на користь своїх націй. Без взаємного зрозуміння не може бути мира, а ми всі хочемо і потребуємо мира. Та не **мира трусів,** що хотять мира тільки тому, **що бояться війни,** але того мира, що будується на свідомости своїх і чужих прав до життя. Концепцію мира трусів ми рішучо відкидаємо і певні, що молодь її таксамо рішучо відкидає, бо вона не відповідає самому змістови молоді. Перед світом повстають тепер великі завдання, і саме тому я, говорив Мусоліні, покладаю такі надії на молодь, що великі завдання можуть викликати тільки ентузіязм, що в відповідний момент все забуває, — примушує забувати самих себе, — і на такий ентузіязм є здатна молодь, що є завжди ідеалістична, що є завжди готова віддати себе цілковито. Памятайте, що ні одної великої справи не доконано без зриву ентузіязму. Де немає ентузіязму, там не може бути ніякої надії на успіх.

Зі свого боку хочу звернути увагу українського громадянства на цю Інтернаціональну Конфедерацію Студентства, що є в мініатурі своєрідною Лігою Націй. В старій Лізі Націй ми не маємо ніякого голосу; в цій молодій Лізі Націй ми голос маємо, — треба тільки подбати, щоб його завжди і відповідно було чути. Як підкреслив Мусоліні і як мали нагоду підкреслити при інших обставинах інші державні діячі всіх країн, з діячів цієї молодої Ліги Націй виходитимуть — і вже виходять — дипльомати і державні діячі Европи. Для нас, Українців, що не маємо ще своєї держави і тому не можемо чекати особливих **практичних** наслідків нашого співробітництва в цій студентській конфедерації, має велике значіння хочби сама можливість завязувати ближчі дружні звязки з молодими представниками інших націй, пізнавати їх особисті прикмети і виявляти інтелектуальні, організаційні та суспільницькі прикмети представників українського народу. Але для цього є **необхідно,** щоб наша студентська молодь, зорганізована в українській центральній студентській організації (ЦЕСУСі), звернула більшу увагу на вивчення чужих мов. Для участи в працях Інтернаціональної Студентської Конфедерації є абсолютно необхідне знання французької й англійської мови. Німецька мова має далеко менше значіння. Старші діячі українського студентства, що знають ці мови, **мусять** зрешти перестати репрезентувати українське студентство з тої простої причини, що вони перестають бути студентами, а молодша генерація не хоче звернути відповідної уваги на вивчення мов. Такий стан річей загрожує нам якщо не втратою, то в усякому разі невистарчальним використанням незвичайно для нас сприятливої інтернаціональної інституції.

Другий факт, на котрий хочу звернути увагу **цілого** українського громадянства, — це лихий фінансовий стан українського студентства. Якщо українському студентству, а власне його центральній організації — ЦЕСУСові — пощастилоб опанувати таку важливу для нашої справи позицію, то треба всякими силами допомогти йому її гідно тримати. На жаль, ЦЕСУС — з огляду на загальний стан українського студетства — не розпоряджає великими засобами. Тимчасом участь в конґресах, не зважаючи на всі полекші, що їх дають уряди тих країн, де відбуваються конгреси (знижки на залізницях, дарові готелі, тощо), потягає за собою для його учасників значні витрати: для кожного учасника на будучий конгрес у Празі визначено приміром витрату 900 чеських корон, себто 115 шв. франків. Крім того кожна сконфедерована організація має платити в загальну касу Конфедерації певну суму від **кожного** зорганізованого студента. При українській бідности цей обовязок приходить до необхідности або зменшувати скількість зорганізованого студентства (і це відбивається відемно на нашому престижі й на нашій питомій вазі в Конфедерації), або задовжуватися в касі Конфедерації, що таксамо потягає за собою неприємні наслідки. Якщо якась центральна студентська організація на протязі трох років не платить своїх щорічних вкладок, вона автоматично виключається з Конфедерації. Досі ЦЕСУС героїчно виповнював свої зобовязання. Проте на Раді Конфедерації в Римі стверджено, що українська організація (ЦЕСУС) завинила в касі Конфедерації 280 шв. франків. Сума сама по собі невеличка, але, знаючи фінансовий стан нашого студентства, мусимо вчасно подумати про те, щоб допомогти йому виплатити цей неприємний борг.

Для відома українських студентів, що студіюють в Америці, додам тут, що на Раді в Римі вирішено приняти в склад Конфедерації величезну організацію студентства Злучених Держав, що нараховує понад 300,000 студентів.

Евген Онацький, Рим.

В. Будзиновський.

ДОБРЕ ЗБРЕХАВ

В панськім дворі була стара каплиця аж на першім поверсі башти. То була колись двірська каплиця, до котрої входилося з коридора. Тепер та каплиця вже не була каплицею, а коморою кухарки.

З тих часів, коли комора ще була каплицею, лишився над вікном каплиці з надвору годинник. В селі звали його брехуном, бо він людей обрихував. Як взагалі ішов, то ішов заскоро. Коли бив, то не ту годину, яку показувала вказівка. Звичайно він кілька днів показував постійно одну годину. Колиж відпочав собі, то розганявся так, що три години робив за годину.

Громадським пастухом був Лука Савчин. Раз лежить він, як звичайно, на громадськім пасовиську горілиць і призирається білим облакам, як то вони переміняються: то ящірка у вітрак, то вітрак в баба з виваленим язиком, то баба в парасолю. Коло нього лежить його пес, старий Султан.

Лука здригнувся, підвів голову і наставив її вухом у сторону двора, бо двірський годинник, що цілий тиждень відпочивав, став бити: бам, бам...

— А то що?! — погадав Лука, коли годинник вибив двацяту, та в порі, коли не повинно би бути пізніше як шеста, бив далі.

— Так пізно я ще ніколи не гнав худоби, — погадав Лука, коли годинник вибив двацять і пяту.

— Султан! — гукнув — зганяй візьми докупи!

Сон Султана легкий був. Схопився, пігнав і гавкаючи, окружав усі свої овечки, зганяючи їх докупи. Вони самі розуміли, що се приказ покидати пасовисько. Отара рушила до села, за нею Лука, Султан. Лука промовив до Султана:

— Собаче то життя на тім пасовиську! Всі кости болять, шкіра болить, коли цілу днину холодою лежиш на тій своїй шкірі, дожидаючи заходу сонця.

Султан мабуть думав таксамо, бо двічі гавкнув.

— Як я ще раз прийду на світ, то знайду собі інший хліб. Або піду на залізничого машиніста, або на почтового листоношу. Там буду мати бодай троха того руху.

Зійшов Лука на дорогу. Коло плота стоїть Сень Дирдунь і напихає люльку. Лука Савчин виймив зза пазухи свою і показав, що порожна. Дирдунь насипав йому на руку троха тютюну і каже:

— Як би ти вмів заробити, то заробив би. Є дуже добра нагода.

— Де? Як заробити? — спитав Лука.

— Брехнею! — відповів Дирдунь. — Брехнею можна заробити жменю шісток.

— Якою брехнею? Може хто хоче заплатити, щоби йому в суді свідчити фальшиво, ще й під присягою?

— Ні. То така брехня, що не гріх.

Дивувався Лука, що є негрішна брехня. І його пес дивувався, бо Султан вивісив з писка свій язик і балакав ним, позираючи на Дирдуня.

— Така брехня є, що не гріх, — казав Дирдунь, — як хто вміє брехати. Ви ще не чули, що в дворі нашого пана графа скука доводить до ріжних дурійок і химер?

— Та я чув се.

Отже тепер він сказав, що за найліпшу брехню дасть жменю срібних шісток. Вже дехто пробував щастя.

— Вже? І ніхто не мав, щастя?

— Ніхто. І старий мисливий, надлісничий пана не годен був похвалитися такою брехнею, що графа вдоволила би... Я все кажу, що то школа псує людей так, що вони тратять інтелігенцію. Раньше, коли ще не мали таких високих шкіл, а самі лиш дяківки, люди не були такі тумани.

— А як хто не збреше так добре, як графови треба, то він не каже платити?

— Не каже, бо то не заклад.

— Попробую щастя! — крикнув громадський пастух.

Так балакаючи, підійшли аж до хати Дирдуня. Відходячи від Луки, Дирдунь сказав:

— Помолися до твого святого, то може поможе тобі вигадати якусь добру брехню.

Саме другої днини була неділя. В неділю Лука не гнав овець на пасовисько. Умився, причесався, взяв чисту сорочку і пішов до двора. Воріт у дворі все пильнував ворітник.

— Ти чого сюди? — спитав, побачивши Луку.

— Я прийшов брехати, — відповів громадський чабан.

— Іди до хліва, бо пан оглядає своїх биків — відповів ворітник.

Пішов Лука до хліва, приступає до пана і каже:

— Я прийшов брехати.

Пан видивився на нього і каже згірдно:

— Ти, брехати? Ти? Я гадаю, що мої воли вміють ліпше.

— Ваші воли, що правда, несогірші, — каже Лука. — Та вони далеко не такі, як ті, що я їх бачив між Бойками. Там то роги! Як до такого вола прийдеш на Великдень і задуєш в один ріг, то з другого вийде голос аж на Зелені Свята.

Чуючи таке, граф троха закашляв. Погадавши троха, відповів:

— Гм, чомуж би ні. Вірю тобі. Як позволиш рогам, щоби росли досхочу, то вони справді виростуть такі довгі. Та в наших сторонах нема тої звички, бо віл з короткими рогами має ліпше мясо і росте ліпше.

— Погано! — погадав Лука і каже:

— Також гарні корови пан граф має. І тих корів у вас безліч. Добру порцію молока мож з них надоїти. Та на бойківських полонинах на те молоко й не дивились би. Увірите чи ні, там такі добрі корови і так їх багато, що як доять, то спускають до мурованого басену, великого як озеро. По тім озері плавають дівки на шістьох човнах і збирають сметану великими шуфлями.

Граф знов закашляв і каже:

— Вірю, що там є так. Таке дуже можливе. На се не треба чарівника, ані чудотворця. Як би згнав докупи і видоїв корови з цілого світа, то ми дістали би світове море молока і по тім молоці могли би плавати пароходами... Ой чабане, чабане небоже! Ти не берися брехати, бо й на се потрібний розум. Як я тобі вже сказав, мої воли мудріші від тебе.

— Вірю, — відповів Лука сумно понуривши голову. — Хтож вдачу й душу волів міг би знати ліпше, як пан граф. Пан граф знають і люблять волів; бо то вже в крови пана графа. Ворітник сказав мені, що прадід пана графа не був графом, ні паном, а дорабляв з маєтків, гандлюючи волами й обдурюючи бідних хлопів.

Лице графа стало неначе цвікловий бурак. На Луку витріщив очі так, що троха не повилітали йому з голови. Хотів крикнути, заревіти, та не годен був, бо лють стисла горло. Аж по добрій хвилі крикнув, хапаючи за залізни до гною:

— Як ти смів, псубрате, повторити таку безличну брехню?! Дам я тобі!..

Граф замахнувся на Луку гралями. Сей відскочив і, регочучи, витягнув до графа руку.

— За брехню ви обіцяли жменю срібла, не гралями по голові — сказав Лука. — Не показав я, що і я вмію брехати так добре, як великі пани?

Граф похопився.

— Ти шибенику, ти! — сказав. — Як ти штудерно підійшов мене!

Граф пішов до хати по срібні шістки, виніс їх на подвіря і всипав у пригорщі чабана.

Магальоманія.

Професор медицини показує студентам хорого і каже: В нього виступає виразно мегальоманія, бо той хлопець каже, що знає новий український правопис

— Вже четвертий місяць я без праці!

— А чим ви передтим займалися?

— Я мав підприємство посередництва праці.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЖИДИ ПЛАЧУТЬ НАД ТРУМНОЮ ПІЛСУДСЬКОГО.

Так званий Американський Жидівський Комітет вислав до польського амбасадора у Вашинґтоні жалібну телеґраму з приводу смерти Пілсудського.

Висказують з приводу цеї смерти свій великий жаль.

Відомо, кождому вільно по своїй матері плакати, як йому подобається. Вільно і Жидам плакати по Пілсудськім. І з того приводу певно не треба би забирати слова, якби цей комітет не вважав за відповідне подати цеї телеґрами до публичного відома. „Ню Йорк Таймс" виразно каже: „Кондоленційну телеґраму Американського Жидівського Комітету подано до публичного відома з головної канцелярії орґанізації".

Подавши цю справу до відома, комітет признає її публичною справою. Він хоче, щоб його думки чи почування, висказані в телеґрамі, розійшлися. Отже він не може протестувати проти публичного трактування справи.

ЯК ПЛАЧУТЬ ЖИДИ З ПРИВОДУ СМЕРТИ ПІЛСУДСЬКОГО?

Кажеться в цій кондоленційній телеґрамі Американського Жидівського Комітету:

„Ми спеціяльно признаємо його (себто Пілсудського) твердий спротив проти всяких шовіністичних рухів, що пробують сіяти незгоду між ріжними чинниками, які складають населення Польщі, та маємо надію, що його високі засади будуть провідником для народу і його лідерів".

Як бачимо, Жидівський Комітет хвалить диктатора Пілсудського за те, що, мовляв, він був проти **всяких** шовіністичних рухів, що пробують сіяти незгоду між **РІЖНИМИ** чинниками населення Польщі. Як відобо, ріжними чинниками, що складають населення польської держави, є тепер і Українці. Як відомо, в Польщі є шовіністичні рухи, звернені проти Українців. І відомо теж, що Пілсудський ніколи не звертався проти польських шовіністичних рухів проти Українців. Не то, що не звертався, але своєю мовчанкою цим шовіністичним рухам потурав.

Отже Жидівський Комітет, розхвалюючи Пілсудського як ворога всякого польського шовінізму, сказав про польсько-українські відносини неправду. Даючи до публичного відома свою телеґраму, Жидівський Комітет поширив про польсько-українські відносини неправдиве враження.

ПРАВА ЖИДІВ.

Не можна відмовити Жидам заявляти з приводу смерти польського диктатора свої почування.

Одначе Американський Жидівський Комітет має право говорити тільки іменем Жидів. Як Пілсудський був добрий для Жидів, то най вони заявляють собі, що він вуб добрий для Жидів. Най вони говорять про його спротив проти шовіністичного руху проти Жидів. Най вони не приписують собі права говорити іменем Українців, ні іменем Литовців, ні іменем Білорусинів, ні іменем Німців, бо ні Українці, ні Литовці, ні Німці, ні Білорусини Жидівського Комітету в Америці своїм речником не вибрали.

ЖИДІВСЬКА ЖАЛОБА Й АНТИСЕМІТИЗМ.

Американському Жидівському Комітетови відай здавалося, що, похваливши Пілсудського як ворога шовінізму, він завдасть ще один удар антисемітизмови.

„Вел", боротьба з антисемітизмом у першу чергу — жидівська справа. І вільно Жидам боронитися перед шовінізмом, зверненим проти себе, як їм подобається.

Одначе чи пособить це боротьбі з антисемітизмом, коли Американський Жидівський Комітет присвоює собі право представляти диктатора Пілсудського ворогом усякого шовінізму за те, що він не був антисемітом?

НІМЦІ Й ЖИДИ.

Коли Жидівський Комітет говорить про Пілсудського як ворога всякого польського шовінізму, то нам пригадуються недавні донесення про положення Німців під Польщею. Писалося тоді, що, не дивлячися на зближення між Гітлером і Пілсудським, польський уряд не перестав душити Німців під Польщею. З того приводу жидівські круги насміхалися з Німців під Польщею, котрих забув Гітлер.

Тепер Жидівський Комітет складає заяву, з котрої виходить, що Німці під Польщею мали в Пілсудськім оборонця.

Яким правом говорить Жидівський Комітет про долю Німців? Що сказали би Жиди, якби Німці в Америці заявили з приводу смерти Гітлера, що під управою Гітлера добре жилося всім віроісповіданям у Німеччині?

Як таких заяв про Жидів Німці не мають права складати, то такі заяви про Німців Жиди мають право складати?

ПОКЛИК РІДНОЇ ШКОЛИ

(На днях розіслала Рідна Школа зі Львова на адреси ріжних громадян до місцевостей Злучених Держав і Канади цей поклик, що його містимо нижче. Рідна Школа звертається до адресатів з окремим проханням, щоби вони цей поклик обговорили на сходинах своїх товариств, у яких вони є членами. Звертаємо увагу українських товариств і з нашого боку на цей поклик).

ДО УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВ В АМЕРИЦІ.

Український нарід зрозумів і належно оцінив велику вагу Рідної Школи для майбутности цілого українського народу. Тому то українські установи через зібраних своїх делеґатів постановили на нараді у Львові 3. VI. 1920 р., що всі наші установи фінансові й економічні, де вони не булиб, повинні в міру своїх засобів помагати Рідній Школі матеріяльно. (Докладно: віддавати на Рідну Школу один процент своїх брутто — доходів). Цей обовязок приняли на себе всі установи однодушно тай сповняють його вже більше ніж один десяток літ, аж до теперішних днів, бо ця постанова обовязує й сьогодні.

Зпочатку ця поміч була визначна. Були це часи загального розросту всіх наших установ і Рідна Школа діставала від усіх значні грошеві впливи. Почувалися до того обовязку й наші заморські Земляки та їхні орґанізації, що присилали для Рідної Школи свої жертви радо і щедро. А що вартість американського доляра в порівнанні з польською валютою була в той час висока, тому й не диво, що з присланих долярових пожертв для Рідної Школи була велика користь. Так отже жертвами також із Америки розвинулася Рідна Школа у поважне товариство, що удержує 6 фахових шкіл, 13 середніх і кількадесять вселюдних, що веде педаґоґічний нагляд над усіми захоронками в краю, що орґанізує що року в літніх місяцях сотки дитячих садків, що закладає при своїх Кружках дитячі бібліотеки, орґанізує гуртки дorosту, переводить всенароднє голосування (плебісцит) за українську школу в сільських і міських громадах у краю. Вона обєднує 76 тисяч членів у 1880 Кружках.

Потреби Рідної Школи не зменшилися; навпаки, вони збільшилися, зросли, бо її діяльність щораз поширюється й захоплює щораз ширші круги молоді й старшого громадянства.

Тимчасом від кількох літ зменшився грошевий приплив до Рідної Школи як від американського, так і від краєвого громадянства. Наше краєве громадянство збідніло: село прямо знужденіло, інтеліґенція має щораз менші доходи, а українські установи загрожені у своєму існуванні! Жертвенність поширилася на широкі круги громадян; Рідну Школу піддержує тепер щораз більше число людей, але зменшеними датками.

Щож нам робити?

Лиш один є вихід з того положення: Зажадати від усього народу, від усіх його верстов, від усіх його станів і звань від усіх організацій і установ — доказу, що вони зрозуміли вагу хвилі, яку переживає Рідна Школа. Тоді вони мусять добути з себе ще більше завзяття, аж до посвяти, і зложать ще більші жертви для вдержання тих цінностей, що вже створені та які Рідна Школа постійно й витревало творить для всього українського народу. А великою цінністю є Рідна Школа. Зі всіми своїми вищими й нижчими орґанізаціями-клітинами, зі всею своєю діяльністю! Вона не сміє навіть на короткий час приставути у своїй діяльности, а не то зліквідуватися! Вона мусить одержати матеріяльні засоби для своєї праці від цілого народу, отже й від українських установ в Америці у ще більшій мірі, ніж дістає їх і від старокраєвих установ.

І тому звертаємося до Хвальної Управи Вашої Установи з проханням: помогти Рідній Школі постійними датками, немов членськими вкладками, в міру Вашої матеріяльної спроможности, в міру Ваших засобів і грошевих впливів. Бо Рідна Школа сповняє великі задачі, велику й важну працю у відродженні нашої нації: вона працює над вихованням нового покоління, національно освідомленого і приготовленого до найважчого життя, готового „у завзятій важкій боротьбі волю і славу і честь, Рідний Краю, здобути Тобі!" — Своїми фаховими школами причиняється Рідна Школа до перетворення українського народу в новітню націю з усіми верствами й званнями. У своїх фахових школах дає спромогу витворити українське ремісництво і підготовити розбудову промислу. У своїй Торговельній Школі дала Рідна Школа фахову підготовку соткам піонірів кооперативної та приватної торговлі. Рідна Школа орґанізує щорічно курси для провідниць дитячих садків, що в літніх місяцях виховують найменшу передшкільну дітвору по наших селах і місточках і тим чином зберігають українську дітвору перед винародовленням, защіплюють у молоденькі серця національні почування, любов до рідної мови й пісні, до рідної природи і батьківщини і розвивають ум способами новітніх педаґоґів. З кінцем минулого року Рідна Школа завела по своїх Кружках з поміж старших членів гуртки дорocту. Провідники споміж старших членів працюють у тих гуртках над поглибленням знання й над виробленням характерности в молоді, що скінчила вселюдну школу, як у хлопців так і дівчат у віці від 14—18 року життя. Рідна Школа створила високі курси українознавства для старших громадян і університетської молоді, щоби доповнити ті недостачі, що їх виносить тепер наша молодь із державних шкіл.

І чиж не заслугує Рідна Школа на те, щоб її піддержати в її великій діяльности історичного значіння? Так. Вона в першу чергу заслугує на повну піддержку всього українського громадянства; вона повинна мати стільки прибутків, скільки має видатків. Її треба звільнити від журби про те, чим вона поплатить усі термінові запотребування. Треба їй дати змогу поставити всі її орґанізації на найвищому ступні, творити нові моральні цінности для своєї нації, щоби прискорити здійснення найвищого ідеалу нації: стати повновартною новітною нацією у своїй власній державі.

Тому в імя ідеалу ставимо до Хвальної Управи Вашої Установи вимогу: **негайно й визначно** помагати матеріяльно Рідній Школі, щоб кожний міг сказати словами Івана Вишенського в поемі І. Франка:

„Я жию ще! По старому
Ще кохаю Україну,
Решту її життя віддам!"

ГОЛОВНА УПРАВА РІДНОЇ ШКОЛИ:

Іван Галущинський, голова;
Д-р Мирон Коновалець, секретар.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

В. М., Ансонія, Конн. — Такого ґенерала не було в українській армії. Можливо, що це є яка рідня. Ближчих відомостей не маємо.

М. Т., Филаделфія, Па. — Зібраний Вами матеріял про ошуканчі асекураційні компанії дуже цікавий, але оголошувати це в ґазеті дуже небезпечно, бо можна наразити орґанізацію на клопоти.

Т. Г., Ембрідж, Па. — Досі ще не було від нікого.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

МІКІЗ РАКС, ПА.

Горожанський Клюб.

Ми в Америці багато занедбали через те, що легковажили собі довгий час справу набуття американського горожанства. Бо якби були поступали, як треба, то й більшу політичну поміч булиб дали з Америки нашим братам уріднім краю, і наші діти, що роджені в Америці, булиб уже добилися до цього часу вищих становищ по ріжних урядах.

В нашій громаді ту справу добре розуміють, бо не остався ніодин Українець, що не став би американським горожанином. Є в нас уже яких 500 горожан і є з ким говорити. Тепер треба тільки навчитися використати ту нашу силу як для наших місцевих потреб так і для загально - українських.

З приняттям нового статута, яке наступить на наступних зборах в червні, задумуємо ширше розвинути нашу діяльність, щоб стати примітором для інших таких клюбів. В нас є дисципліна і я певен, що Клюб виб'ється на одно з перших місць у цілім повіті Алеґені.

М. Ґуриняк, секр.

Пацієнт (до лікаря): Пане докторе, а скільки буде коштувати операція?

Лікар: Триста долярів.

Пацієнт: Так багато я не можу заплатити.

Лікар: То я візьму від вас на рати, по 50 долярів місячно.

Пацієнт: Добре. А чи операція буде небезпечна?

Лікар: О ні! Коли би була небезпечна, я не годився би на рати.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПЕРЕД ВИДАННЯМ УКРАЇНСЬКОГО БУКВАРЯ.

Третій рік ведеться боротьба на сторінках краєвої преси проти апострофа харківського правопису, що його завзято й послідовно пропаґує проф. д-р І. Огієнко в журналі „Рідна Мова". Відгуки цеї боротьби доходять час від часу і до нас, і лише жаліти треба, що в часі найтяжчої неволі, в якій колинебудь знайшовся український нарід, стільки сил зуживається на таку марницю, як апостроф-паерик. Наші сусіди певно з радістю затирають руки, що такий маленький паерик допомагає їм розбивати український фронт.

Проф. Огієнко, будучи міністром освіти У. Н. Р., розпорядком із 17. січня 1919 р. запровадив на Придніпрянщині правопис з апострофом підо впливом писань Бориса Грінченка в обороні апострофа. Цей правопис з апострофом мав увійти як основа в харківський, або академічний правопис, зладжений під большевицьким режімом без участи представництва з західніх областей України.

Коли проф. Огієнко став редаґувати у Варшаві журнал „Рідна Мова", знову зачав обороняти апостроф. Через спротив проти цього прийшло до затяжної боротьби, що їй і кінця не видко. Повстали два ворожі табори, що намарно витрачують силу й енергію, а вороги тішаться.

Правда, треба признати великі заслуги праці проф. Огієнка на полі мовознавства. Майже на його очах реалізується його клич „для одного народу одна літературна мова". Та другий клич, „один правопис", вимагає перегляду. Сам проф. Огієнко навчає, що життя мови вимагає бодай що десять літ правописного перегляду. Щоб цій боротьбі покласти кінець і заки будуче міністерство освіти скличе анкету з представників усіх областей України, повинні тепер україністи з західніх областей для загального добра прийти бодай до якогось компромісу. Вважаю себе тут некомпетентним, але думку свою можу висловити.

Загально принимається правопис академічний з поминенням апострофа в чотирох правилах проф. І. Огієнка, бо він тут для західніх областей без значіння, а з полишенням його у пятім правилі по приростках на приголосний звук, як писав Желехівський, наприклад: від'їхати, з'їсти. Залишити правопис чужих слів відповідно до правопису російської школи, як: філолог, логічний, геологія, гігієна, філософ, географічний і т. д.

Проф. Огієнко твердить у „Рідній Мові", що чи ми тут будемо вживати апострофа, чи ні, це не вплине на правопис Наддніпрянців. Там на нас не оглядаються. Там і тяжче булоб тепер відвикнути від апострофа, ніж Галичині звикати до нього.

А коли большевія буде дальше послідовно виголоджувати, винищувати й виселювати Україну, а обезлюднену заселювати Москалями, то чи не перемінить її в московську провінцію? Здається, що не так то дуже і там дорогий цей апостроф, бож еміґранти з Наддніпрянщини в Манчуку у „Манджурськім Вістнику" не вживають апострофа. Тимбільше повинно прийти до полагодження цього спору в дусі бажань західніх Українців, бож і сам проф. Огієнко признає недокладности в академічнім правописі.

А тепер кілька слів під розвагу видавничому комітетови українського букваря в Америці. Було проголошено, що видання буде за харківським правописом. Треба надіятися, що в букварі не знайде місця апостроф, хіба в однім правилі, а чужі слова не будуть писані на російський лад.

За проф. Огієнком, правопис впливає на вимову. Ця певність є дуже важна у навчанню дітей, роджених на всіх іміґраціях, як також чужинців, щоби з правопису навчилися правильної вимови. За правописом академічним це неподібне і правдоподібно при його укладанню не звернули уваги на дітей, роджених на еміґраціях, і на чужинців. Для уродженців батьківщини це не становить трудности, бо вони знають вимову слів, заки запізнаються з правописом. Іде тут про 7 шелестівок, що підлягають мягченню: д, з, л, н, с, т, ц; і про двояке „і" (і, ї). Відповідно до академічного правопису, як знаю з досвіду, дитина не знає, як деяке слово прочитати і його вимовити, і дивується, що тесаме раз вимовляється мягко, раз твердо. Приклади: свій, світ, тік, тік (текти) діл, дім, дід, діло, сіль, сів, зір, зілля, лій, лід, ніс, ніс (нести).

На мій погляд, найліпше булоб для дітей на еміґрації і для чужинців приняти щодо цих букв і ріжних їх получень той правопис, що обовязував у нас перед академічним. Коли дитина присвоїть собі правильну вимову, то пізніше не буде мати труднощів і з академічним правописом.

Від недавного часу нема в нас єдности в писанню слова „славянський". „Рідна Мова" пише „словянський". Це може й не так, бо це слово міжнароднє і в чужих мовах є „а" не „о". SLAVONICUS, SLAVISHE, SLAVONIC. Щоб оминути ріжниці, треба вернутись до кореня, а в нім є „а". Проф. Колесса випроваджував це слово від „слава". Що наші одні сусіди вживають „словянський", а другі „славянський", це нас не обходить. І в нас донедавна вживано „славянський", тому і традиція за цим промовляє.

Український буквар повинен мати правильні наголоси. Тяженька в нас справа і з наголосом: він не має стислого правила, є рухомий у відміні. Деякі наголоси за „Рідною Мовою" разять зпочатку, одначе до цього можна привикнути. Приклади: ці'лий, кори'сний, відлила'ся, го'вір, товари'ський, лі'кар, же'врів, ча'сом, ма'буть, загля'дів, відто'ді, брова'ми, стрибну'ла, недоти'ка, креса'ло, доко'ром, пісня'ми, помо'вчав, зпоча'тку, завага'вся, стреме'на, гли'боко, обо'вязки, про'бувати, во'роновий, те'мрява, прохо'дила, поква'пливо, набли'зився, поблизу', люблю', нака'з, звязо'к, дівчи'на й ді'вчина.

Також деякі вислови нам чужі, але це малої ваги. Приклади: Боронь Боже, рискувати, пекельний, нештатний, шрифт, часник, кінцівка, задрижати, лікарський консіліум, обшир, плутаниця. Солити огірки (замісць квасити). Але можна посолити сирий, зїсти і не квасити.

„Рідна Мова" дуже жалкує, що український нарід в Америці загибає на наших очах. Перша заповідь „Рідної Мови" кличе: Мова — то серце Народу; гине мова — гине Нарід. А друга заповідь: Хто цурається рідної мови, той у саме серце ранить свій Нарід.

Тому плекаймо й шануймо рідну мову, говорім вдома і між собою тільки рідною мовою.

Учімся рідної мови!

о. Й. Ганяк,
Сейнт Луїс, Мо.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШІКАГО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що наступні збори відбудуться 26. травня, в годині 12-тій вполудні, в гали церковній при Оклей і Райс вул. Маємо важні справи до вирішення. Обовязком усіх членів є прибути на ці збори. Довгуючі члени, коли не заявлять причини, чому не платять, будуть суспендовані. Ті члени, що ще не змінили своїх грамот, хай принесуть свої грамоти до зміни; а найголовніше, приводіть на збори кандидатів в члени до братства І У. Н. Союза. — Стефан Прокопів, предс.; Михайло Петрів, кас.; Іван Дацьків, секр.

РЕКЛЯМА Й УКРАЇНСЬКІ БИЗНЕСМЕНИ.

Пишемо й говоримо багато про політику, штуку й орґанізаційні справи, а на економію і фінанси ще далі не звертаємо належної уваги. До бизнесу відносимося поправді так, якби не розуміли його ролі й значіння і якби до нього не доросли. А чейже, коли розглянемось у світових конфліктах, то побачимо, що бизнес є властивою причиною міжнародніх непорозумінь, а то й війни. Ми теж не розуміємо ще ваги пропаґанди, як бізнесової реклями. Саме про те останнє хочу говорити.

Ніде в світі не є рекляма так розвинена як в Злучених Державах. Кудиб ми не рушилися, деб ми не сіли, кудиб не зайшли, на землі чи під землею, всюди стрічаємося з реклямою. А в останніх роках маємо вже рекляму і в повітрю.

Хто звик до американських часописів, той не може уявити собі ґазети без оголошень. Часопис може бути інтересний, але якщо в нім нема оголошень, то здається, що йому так якби чогось недоставало.

Американські бизнесмени розуміють вагу і силу реклями. На рекляму видають вони великанські суми гроша. Більші компанії держать спеціяльних знавців від оголошень і вони тільки думають над тим, якіб то виготовлювати оголошення. При тім треба памятати, що рекляма це штука. В ній повинно теж бути принаймні 75% правди, бо інакше невідповідна рекляма не то що не принесе користи, але ще знищить бизнес. Без реклями не знав би бизнесмен дуже часто, що й де можна дістати і на який продукт попит. Але хоч ті всі річи важні, вони не ділають переконуючо на українських бизнесменів. Це видно найкраще по оголошеннях українських бизнесменів в українській пресі. Як робимо яку імпрезу, то знаємо, що треба зібрати оголошення до програми. А як влаштовуємо концерти, балі чи забави, то знаємо, що це треба оголосити в ґазеті. Ми знаємо, що треба нераз і „зафундувати", щоб хтось сказав добре слово за чийсь бизнес. Але не віримо в те, що треба і самому українському бизнесменови оголошуватися в українській ґазеті. От є сотки бизнесменів-Українців в самім тільки Ню Йорку, а скільки з них оголошується в „Свободі"? Чи це не доказ, що в нас недоцінюють ваги реклями? Мені здається, що якби українські безнесмени холодно ту справу розважили, то певно інакше думалиб про рекляму. Розуміється, що не можна вимагати від одноразового чи навіть кількаразового оголошення, раз чи два рази на рік, негайно великих наслідків, сотки нових покупців. Та це певне, що оголошення є капіталом, який приносить добрі проценти. Памятаймо, що бизнес без реклями далеко не зайде. Берім приклад з тих, що поступають з бизнесом вперед, а заразом дбають про рекляму.

Платон Стасюк,
Ню Йорк, Н. Й.

БУЛА МОЛОДА

Була молода, вродлива,
Двацятий їй лиш минав
І судженого вже мала...
А, як він її кохав!

І в, привітні тихі ночі,
Як щебетав соловій,
Місяць снував ткань сріблисту,
А вони — з рожених мрій.

Аж вдарив дзвін на трівогу
І світ вогнем спалахнув;
Пішов і він, так як інші,
Тай вже більше не вернувсь.

А вона, вона сердешна,
Вже дручих двацять минає,
Й без любови в самотині,
На зиму в життю чекає.

Анастасія Рибакова.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

БРУКЛИН, Н. Й.

Матерям Біласа і Данилишина.

В День Матері наші діти висказують на ріжні лади свою любов до своїх матерей. Кожда дитина хоче чимсь віддячитися своїй матері, от хочби малою квіткою. А хтож скаже дитячу любов матерям покійних героїв: Біласа і Данилишина?

Це мали на увазі наші свідомі громадянки Тетяна Мудрик і Анна Гудима й занялися в той день збіркою коло укр. гр.-кат. церкви і на пікніку Централних Орґанізацій і зібрали на ту ціль $22, які вислано до краю через Обєднання.

Григорій Бардак.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Допомога Липиці Долішній.

Ми, односельчани Липиці Долішньої, що мешкаємо в Рочестері, зійшлися на нараду дня 21. квітня до хати гр. Я. Рубахи. Комітет здав справоздання за цілий час свого існування, себто від 15. квітня 1923 р., з акції допомоги нашим товаришам у Липиці Долішній збудувати дім читальні „Просвіти".

Ми, робітники, що працюємо на удержання себе та своїх родин, зрозуміли, що товариші в краю не мають де заробити і не будуть всилі збудувати Народній Дім без нашої помочі. Тому зложили ми добровільні жертви (нас є 12 людей) на суму $514.85, з чого вислано на будову дому $427, а решту вислано чи зужито на інші цілі. В касі осталося 50 центів.

Довідуємося з листів, які нам пишуть, що наше село працює на освітнім полі та інтересується громадськими справами. Та ще більше працювалиб, одначе в них замало або цілком нема грошей. На заклик предсідника комітету, тов. Т. Семегина, члени зложили добровільні жертви на освітні цілі нашого села по $5: Іван Лотоцький (син Стефана), В. Ґурянський і Т. Семегин; С. Пригода $4; по $3: Я. Поливка, В. Турянський, Вол. Турянський, М. Лапчак, Н. Романів, Я. Пригода; Я. Рубаха $2; М. Лотоцький $1. — Разом зложено $40.

Між жертводавцями є Іван Лотоцький (син Стефана). Він уже тут родився, але видно, що в нім є привязання до свого. Сам зацікавився та прийшов на збори, хоч Липиці він не бачив, та жервував $5 на піддержку української справи. Липиця може гордитися, що буде мати нових піонірів з української американської молоді, котрі підуть слідами своїх батьків та будуть попирати українську справу.

Комітет ухвалив якнайскорше вислати на руки д-ра Т. Гвоздецького на ріжні цілі $16.

Просимо односельчан, котрі не були на минулих зборах, щоб прийшли на наступні збори, та щоб принесли від себе якісь датки.

Також комітет закликає односельчан, які мешкають по інших містах, щоб стали разом до праці і помогли поширити освітню роботу в нашому селі.

Часописи доносять, що польський уряд вимагає, щоб кожда читальня в Галичині мала 500 томів книжок. Інакше, кажуть, це не читальня і її зараз закривають.

Наша читальня „Просвіти" має тільки 300 томів, а ще бракує 200 томів. Товариші! Ми віримо, що ви поможете нашій читальні дістати ще бракуючих книжок. Тим ми довершимо великого діла, бо тільки книжка виведе українське село на чисту воду.

За Комітет Липиці Долішньої в Рочестер, Н. Й.:

Теодор Семегин, голова;
Михайло Лапчак, касієр;
Володимир Ґурянський, секретар.

Walter Gurjansky,
574 Conkey Ave.,
Rochester, N. Y.

КЛІВЛЕНД, О.

На політичних вязнів.

Дня 30. квітня б. р., в укр. прав. церкві було торжественне закінчення Великодних Свят. По скінченні великодній вечірні о. Петриканин виголосив патріотичну проповідь і згадав про наших політичних вязнів, котрі терплять по вязницях за кращу долю нашого народу. При цілуванню хреста вірні зложили на цю ціль $5.40, які віслано до Обєднання.

П. Свідрик, секр.

БРІДЖПОРТ, КОНН.

На визвольну боротьбу.

На поклик Центральної Управи ОДВУ зібрано на листу ч. 919 по хатах такі жертви на визвольну боротьбу: С. Шміцельський $2; по $1: М. Ницак, В. Глива, М. Фіняк, П. Зелинський, М. Галькевич; по 50 ц.: Н. Варій, С. Пашкевич, Я. Велиток, П. Підлуський; по 25 ц.: П. Бойко і О. Зелик. Разом зібрано $9.50, котрі вислано до Центральної Управи ОДВУ. Колектували: Михайло Галькевич і Иосиф Підлуський.

М. Галькевич.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ПОЕЗІЯ ПРОБУДЖЕНОГО ЗАКАРПАТТЯ

Довга мадярська неволя особливо відемно відбилася на українській закарпатській культурі. Мадяри намагалися всіми силами змадяризувати цю гарну вітку нашого народу. В деякій мірі це навіть вдалося їм, бо вони зденаціоналізували більшість тамошньої інтелігенції. Тому національне відродження, що його переходила Галичина й Буковина, почавши від половини 19. століття, не мало на Закарпатті ширшого відгомону. Помадярщена інтелігенція, що її нарід насмішливо охрестив мадяронами, почала захоплюватися москвофільством, щоб чимнебудь заповнити свою духову порожнечу. Але враз з тим майже нічим не причинилася до культурного розвитку країни.

Літературна спадщина закарпатських Українців дуже вбога. Небагато маємо тут творів з минулих століть. Навіть найбільший закарпатський поет, о. А. Духнович, був тільки метеором, що на мить засяяв на небосхилі, щоб лише показати повільне завмирання тодішньої Угорської Руси. Опісля хутко померкло його світло, бо о. А. Духнович сам покинув живу народню мову й у 1848 році перейшов на мертве язичіє, що було мішаниною церковно-славянщини з московською мовою. По ньому запанувала в літературі Закарпаття кромішня тьма.

Врешті прийшов 1918 рік і дужа хвиля українського національного відродження перекотилася через Карпати до наших братів над Ужем і Тисою, що саме визволилися з мадярської тюрми народів. Рідне слово, що досіль придушено гомоніло тільки пі солом'яними стріхами, відізвалося перемowно по цілій країні. Це живе українське слово махом пронизало москвофільські й мадяронські мумії. Тому вони, при помочі ріжних політичних комівояжерів, накинулися на нього, щоб знищити його поділом на штучні діалекти й безглуздим „языковым вопросом". Їхні затії не вдалися. Цілком природньо перемогла жива мова живого народу.

Сьогодні Закарпаття має вже свій Парнас. Розуміється, що це щойно початки й спроби, проте вони сміливі й заповідають гарний дальший розвиток. Так і видно, що змагання закарпатської поезії йдуть у тім напрямі, щоб відповідати вимогам дійсности. Вон зриває з лірницько-плаксивою традицією і вдаряє в бадьорий тон боєвої пісні. Молодий і безперечно дуже талановитий закарпатський поет **Зореслав** співає:

Ні, не співайте вже пісень,
Оттих пісень журби й недолі,
Що гасять у душі огень
І забивають душі кволі.
Не сійте безнадійний сум,
І хмари чорної зневіри
Співанням невольницьких дум
На струнах божеської ліри.
Не виливайте ріки сліз,
Не тратьте час на сумування,
А киньте вогняний девіз:
До праці, друзі, до змагання!

Для нього поети мають бути життєрадісними борцями, а не сліпими лірниками, що не бачать світу, і тому, замкнені в собі, вічно дивляться тільки в сумні сфери своєї душі. Зореслав це наскрізь позитивний орґанізатор мистецького слова. Зміст насичених динамікою поезій будуючий, а форма нова, свіжа, хоч і вимагає ще від нього пильної праці над собою. Зрештою темпераментний у вислові Зореслав щойно починає розвиватись і перед його талантом стелиться шлях до щораз нових обріїв поетичної творчости.

В. Ґренджа-Донський — це вже вироблений письменник і відомий на всіх українських землях як орґанізатор літературного життя Закарпаття. В тій цілі видавав у 1926. р. літературно-громадський журнал „Наша Земля" в Ужгороді. А від січня ц. р. редаґує „Слово", щомісячний літературний додаток ужгородського часопису „Українське Слово". Також Ґренджа-Донський чутко реаґує у своїй творчості на прояви закарпатського життя. В його творах впадають в очі особливо соціяльні мотиви й романтика закарпатських визвольних змагнь 1918—1919 років.

З інших талановитих поетів і початківців письменницького цеху слід згадати І. Невицьку, Борщош-Кумятського, А. Ворона (редактора „Пластуна"), М. Рішка, А. Вільшину, Ф. Маковичанина, П. Пойду, Ю. Луная, М. Феннича, П. Міговка і т. д.

На очах ростуть творці сучасної закарпатської літератури і водночас носії українського духового соборництва по той бік Карпат. Вони у своїх творах не тільки відзеркалюють життя Закарпаття, але й живим мистецьким словом несуть смолоскип національної свідомости між той нарід, що його присипляла кількасотлітня неволя мадярських назаників. Закарпатська поезія виконує під цю пору переважно національно-громадську місію й у тому її велика вага. — („Новий Час").

Д-р В. Мидловський.

ВІЛЬГЕЛЬМ ФОН ГУМБОЛЬДТ.

(ВУНІ) Дня 8-го квітня ц. р. сповнилось рівно сто літ від дня смерти одного з найвизначніших репрезентантів золотого віку німецької культури — Вільгельма фон Гумбольдта. Гумбольдт був і один із найбільше типових людей цеї епохи поетів та філософів у Німеччині. Існування цілком для своїх студій, ставити над усе інтелектуальну духову працю людини, уміти всім єством поринути в естетичних ідеалах клясичної старовини — ось провідні ідеї його життя, що знайшли собі такий блискучий вислів у його листуванні; і його листування є характеристичним для тої доби (кінець XVIII — початок XIX віку), яку заслужено називають „епістолярним віком", коли людська потреба у щоденній виміні новин та думок задовольнялась широкою приватною кореспонденцією, що сприяла, розуміється, значно більше духовій культурі людини ніж сьогоднішня плитка й півелекучна газетна лектура. Листи Гумбольдта являються багатою скарбницею оригінальних і цікавих ідей та образів і у значній мірі належать ще сьогодні до літератури ширших кругів суспільности. Таке життя спрямоване до тихих студій і інтелектуальних розваг ученого в тіснім колі добірних приятелів, до яких належали в першу чергу Гете і Шіллєр, принесло Гумбольдтові заслужену славу великого фільольоґа та мислителя, але держало його оддалік від бурхливого життя доби й зацікавлення політичною долею своєї нації. В той час, коли на заході формується нова сцентралізована мілітарна потуга Наполеонівської Франції, плекає Вільгельм фон Гумбольдт ідеї якнайбільшого ослаблення державної влади, якнайбільшої особистої свободи й недоторканости одиниці, як єдиної можливости забезпечити на будуче повний розвиток усіх духових сил нації. Та всеж глибоко в душі його захований німецький патріотизм проявився по зясуванню важких наслідків Єнської катастрофи для Німеччини. Роки самотніх молодечих мандрівок та студій і синекуральної посади посла Прусії при Папській державі в Римі (1802—1808)) скінчилися і Гумбольдт з усією енерґією посвячується державній службі в тяжкі для батьківщини часи. Незабутнім результатом його культурно-адміністративної діяльности лишилися заведення гуманістичних ґімназій у Прусії, котре в основі збереглося по нинішній день, та заснування університету в Берліні. Але й на полі дипльоматичнім цей кабінетний учений зумів немало прислужитися справі німецького визволення, особливо в часах останньої війни проти Наполеона 1813—1815, коли йому зокрема приписується заслуга приєднання Австрії до протифранцуської коаліції. Вінцем своєї адміністративної діяльности вважав старіючийся Гумбольдт проведення в Прусії виробленої ним конституції. Та тут прийшло у Гумбольдта до конфлікту з його давнім приятелем, канцлером Гарденберґом, що мав такі самі амбіції щодо свого власного конституційного проєкту. Боротьба закінчилася 1820 р. димісією Гумбольдта, що провів останні роки свого життя, вернувшись до самітньої кабінетної праці приватного ученого у своїй віллі в Теґелі на північ від Берліна.

Вільгельм фон Гумбольдт, не зважаючи на свої заслуги на полі орґанізаторської і дипльоматичної діяльности, всетаки лишається в першу чергу глибоким і ориґінальним мислителем, котрого думки не стратили своєї вартости і по нинішній день, зокрема в гуманістичних науках.

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (30)

У короткім часі після того, як забрано першого бранця Басутів, роздався дивний спів при звуку повільних ударів барабана. Нагло піднявся крик танцюристів. Пів години чути було страшні стогни мученої жертви. Потім усе втихло. „Він умер!" сказав Квамуді.

На другу ніч прийшли знову жовніри й забрали другого бранця. Обровський заслонив собі вуха долонями, щоб не чути стогнів мук жертви. Ще довго потім, як жертва вже вмерла, шуміли в його вухах страшні удари барабана.

Село спало від ранку до полудня, вичерпане оргією ночі. Два останні бранці знали, чого їм ждати цеї ночі. „Нині", говорив Квамуді, „ви будете спати самі". „А на наступну ніч" — сказав Обровський. „Вас уже не буде", сказав Квамуді.

Години тягнулися поволі. Знов наступила ніч і знов жовніри підійшли до хати. „Вони вже йдуть!" — сказав Квамуді. „Бувайте здорові!" Обровський затрясся. Завтра в ночі вони прийдуть по нього. На його здивування жовніри підняли його на ноги та приказали йому йти з ними — тепер!